

Pěstounská péče o nezletilé migranty bez doprovodu

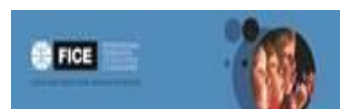
Seznam vybraných osvědčených postupů v Evropě

Koordinátor

Partneři projektu

Család, Gyermek, Ifjúság
Kiemelkedően Kiemelkedő Egyesület
Family Child Youth Association

Vydala organizace
FONDAZIONE L'ALBERO DELLA VITA Onlus

Autoři:

Odborná skupina:

Kamena Dorling - CORAM UK

Giovanni Giulio Valtolina - ISMU

Nicoletta Pavesi - ISMU

Dr. Muireean Ní Raghallaigh – University of College v Dublinu

Dr. Maria Herzog – odbornice na péči o pěstounskou péči

Tento projekt finančně podpořil program Evropské unie pro práva, rovnost a občanství (Right, Equality and citizenship programme). Tato publikace reflektuje pouze názory autora a Komise není odpovědná za možné způsoby využití informací, jež obsahuje.

Publikováno v březnu 2019

1. ÚVODNÍ INFORMACE

Seznam vybraných osvědčených postupů byl vytvořen v rámci projektu **FORUM – Pěstounská péče o nezletilé migranty bez doprovodu (For Unaccompanied Minors) – vzdělání odborníků za účelem rozšíření pěstounské péče.**

Projekt FORUM reaguje na stanovisko Evropské komise, která považuje za prioritní zajistit, aby byla chráněna a respektována práva všech dětí, které migrují na území EU. Za tímto účelem podporuje vývoj **kvalitních systémů pěstounské péče** a sdílení odborných znalostí mezi zeměmi, v nichž je pěstounská péče již na vyspělé úrovni a zeměmi, v nichž je pěstounská péče stále nerozvinutá.

V posledních letech přichází do zemí EU stále více migrujících dětí, většinou bez doprovodu.

Stávající politika a právní předpisy Evropské unie¹ poskytují pro ochranu práv migrujících dětí široký rámec, ale nedávný prudký nárůst počtu dětských migrantů odhalil v ochraně jejich práv mezery a nedostatky. Je zřejmé, že je třeba zavést cílená opatření za účelem lepší ochrany dětí, které migrují.

Tento projekt je včleněn do rámce nedávných politik a právních předpisů EU pro ochranu práv dětských migrantů: **Sdělení Komise evropskému parlamentu a radě – Ochrana migrujících dětí** (2017); **Akční plán pro nezletilé osoby bez doprovodu** (2010–2014); **Evropský plán pro migraci**; Doporučení Komise „**Investice do dětí: východisko z bludného kruhu znevýhodnění**“ (2013).

Na desátém evropském fóru o právech dítěte věnovanému ochraně migrujících dětí² bylo zdůrazněno, že pro zajištění lepší ochrany migrujících dětí jsou nezbytná cílená opatření.

Projekt je vybudován na základě konceptu **nejlepšího zájmu dítěte**, což znamená, že veškeré činnosti by měly přispívat k tomu, aby byla zaručena veškerá práva dětí a aby jich mohly plně a efektivně využívat. Dále by činnosti v rámci projektu měly napomáhat celkovému vývoji dětí, včetně fyzického, psychického, spirituálního, morálního a sociálního.

Vzhledem k statusu nezletilých migrantů bez doprovodu a určité míry zranitelnosti, musí být při přijímání dětí zohledněno, že potřebují zaprvé zákonného zástupce a zadruhé zvláštní péči a pozornost. V cílových zemích, kde migrující děti stále nemívají podporu zákonného zástupce, bývá péče o ně omezena na tu ústavní a jejich nejlepší zájem nebývají prioritou.

¹ Sdělení Komise evropskému parlamentu a radě – COM (2017) 211final

² http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=34456

Mnoho zainteresovaných stran v těchto cílových zemích navíc nepřístupují k nezletilým migrantům bez doprovodu především jako k dětem a nikoli pouze jako k migrantům.

Země byly vybrány na základě počtu nezletilých migrantů bez doprovodu, zkušeností s pěstounskou péčí a systematických nedostatků v této oblasti. Na základě zprávy „*Přijetí a rodinná péče. Přehled přejímání nezletilých migrantů bez doprovodu do rodinného prostředí ve členských státech EU*“ (*Reception and Living in families. Overview of family based reception for Unaccompanied Minors in the EU member States*³) byly vybrány tyto země:

- Země vysokým procentem nezletilých migrantů bez doprovodu, kteří žádají o azyl (Itálie, Maďarsko a Rakousko)
- Tranzitní země, které očekávají nárůst počtu nezletilých migrantů bez doprovodu či zkušenosti vítají v důsledku politiky přemísťování (Slovinsko, Maďarsko a Česká republika)
- Partnerská země se zkušenostmi s pěstounskou péčí o nezletilé migranty bez doprovodu (UK)
- Partnerská země s vysokým počtem migrujících dětí v ústavní péči (Španělsko)
- Partneři s rozsáhlými zkušenostmi v oblasti prosazování zájmů migrujících dětí, kteří mohou s výsledky projektu šířit mezi členskými státy EU (EUROCHILD, Belgie).

Projekt spočívá na třech pilířích: prosazování zájmů, přenos znalostí a budování kapacit.

- **Prosazování zájmů** dětí na místní, státní a evropské úrovni má za cíl zvýšit povědomí o přínosech pěstounské péče a propagovat ji, a to nikoli pouze v kontextu nezletilých dětí bez doprovodu, ale celého systému přijímání dětí.

Aby bylo možné spustit programy pěstounské péče, klíčové zainteresované strany z veřejného i soukromého sektoru, které spravují systém přijímání migrantů, musí rozumět potenciálním přínosům i rizikům pěstounské péče.

Partnerská organizace EUROCHILD vytvořila nástroj pro obhájce práv dětí a jiné odborníky, který je nápomocný při ovlivňování vládnoucích orgánů na státní, regionální a místní úrovni za účelem propagace vývoje lepších systémů péče o migrující děti bez doprovodu či děti oddělené od rodičů v EU. Nástroj lze stáhnout na webové stránce FORUM: <https://forum-project.alberodellavita.org/materials/>

- **Přenos znalostí** – asociace s náležitými zkušenostmi v oblasti pěstounské péče předají své znalosti asociacím s menšími zkušenostmi; v rámci projektu vznikly směrnice

³ NIDOS; SALAR, CHTB, 2015.

stanovující minimální standardy, které by měly být adaptovány na národní úrovni prostřednictvím národních standardů pro pěstounskou péči.

- **Budování kapacit** odborníků, kteří se zabývají migrací a ochrannou dětí; je nezbytné, aby se široká škála klíčových aktérů seznámila s osvědčenými postupy a standardy.

Koordinátorem projektu je organizace Fondazione L'Albero della Vita a je realizován ve spolupráci s relevantními evropskými organizacemi, které se zasazují o zlepšení přijímání migrantů a migrujících dětí bez doprovodu a jejich ochrany: Accem (Spain), Organizace pro pomoc uprchlíkům OPU (Česká republika), Family Child Youth Association FCYA (Maďarsko), FICE – International Federation of Educative Communities (Rakousko), and Slovenska Filantropija (Slovinsko).

Fondazione L'Albero della Vita byla založena v Itálii v dubnu 1997 a od počátku se angažuje v propagaci účinných opatřeních zaměřených na zajištění, ochranu a propagaci práv, v podpoře vývoje dětí, jejich rodin a komunit, do nichž náleží, a to v Itálii i ve světě.

Accem: Accem je nevládní nezisková organizace působící v oblasti obrany základních práv a podpory lidí, jimž hrozí sociální vyloučení, se zaměřením na azyl a migraci.

FICE Austria: FICE Austria je rakouskou odnoží organizace FICE-International. Jejich vizí je vytvoření celosvětových sítí napříč kontinenty podporující osoby a opatření, které pomáhají ohroženým dětem, dětem se speciálními vzdělávacími potřebami a dětem a mladým lidem v náhradní rodinné péči. Při všech svých činnostech respektují osobnost, zájmy a potřeb daného dítěte či mladého člověka.

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU) již 25 let pomáhá uprchlíkům a cizincům v České republice. Mezi hlavní činnosti OPU patří poskytování bezplatného právního a sociálního poradenství žadatelům o mezinárodní ochranu a další cizincům v České republice, pořádání vzdělávacích programů pro laickou i odbornou veřejnost a další aktivity zaměřené na podporu integrace cizinců.

Slovenska filantropija je nevládní, humanitární organizace, jež působí v oblasti veřejného zájmu od roku 1992. Její projekty se zaměřují na zlepšování kvality života v komunitách znevýhodněných osob a prosazování jejich zájmů. Různé činnosti sjednocuje v programových jednotkách pro migraci, dobrovolnictví, mezigenerační spolupráci, propagaci zdraví a mezinárodní a vývojovou spolupráci. Jednotka pro migraci působí

v oblastech **psychosociální podpory, integrace, právního poradenství a podpory vzdělávání, volnočasových aktivit, prosazování práv dětí bez doprovodu či dětí oddělených od rodičů, žadatelů o azyl, osob pod mezinárodní ochranou a jiných migrantů.**

FCYA – Family, Child, Youth Association je nezisková organizace založená v roce 1993 v Maďarsku. Zaměřuje se na podporu, školení a poskytování služeb odborným pracovníkům, čímž podporují ochranu dětí a posilují rodinné vazby. Společnost se také angažuje v četných mezinárodních výzkumných programech a školení a účastní se prestižních národních a mezinárodních konferencí.

Odbornými partnery jsou:

CORAM (UK) je nevládní nezisková organizace s rozsáhlými zkušenostmi s pěstounskou péčí a s poskytováním péče a podpory migrujícím dětem. Organizuje činnosti odborné skupiny.

Fondazione ISMU je jedním z nejvlivnějších výzkumných center zaměřených na migraci v Itálii i v Evropě. Je členem odborné skupiny.

EUROCHILD je síť organizací, které se zaměřují na životní podmínky dětí. Podporuje žadatele v činnostech prosazujících zájmy dítěte a v šíření výsledků projektu.

2. SEZNAM VYBRANÝCH OSVĚDČENÝCH POSTUPŮ

Seznam vybraných osvědčených postupů byl vytvořen ve spolupráci s odbornou skupinou, jež byla založena v rámci projektu FORUM – Pěstounská péče o nezletilé migranty bez doprovodu – vzdělání odborníků za účelem rozšíření pěstounské péče. Členy odborné skupiny jsou: Kamena Dorling, z nevládní neziskové organizace s rozsáhlými zkušenostmi s pěstounskou péčí a poskytováním péče a podpory migrujícím dětem CORAM CHILDREN LEGAL CENTER LBG – CORAM Intls (UK); Giulio Giovanni Valtolina a Nicoletta Pavesi z jednoho z nejvlivnějších výzkumných center zaměřených na migraci: ISMU – Iniziative e Studi sulla Multietnicità (Itálie); Dr. Maria Herzog, odbornice na pěstounskou péči (Maďarsko) a Dr. Muireean Ní Raghallaigh, vyučující na katedře sociální práce, školy sociální práce a sociální spravedlnosti University College v Dublinu (Irsko), autorka jedné

z nejrelevantnějších studií zaměřených na systém pěstounské péče pro nezletilé migranty bez doprovodu v Irsku⁴.

Koncept k vybranému seznamu osvědčených postupů v Evropě byl motivován cílem představit klíčovým zainteresovaným osobám v zemích s omezenými zkušenostmi několik osvědčených postupů, které byly vyvinuty v zkušených zemích či zemích s úspěšnou zkušeností, za účelem zviditelnit pozitivní vliv pěstounské péče na migrující děti, stejně jako na státní systém jejich ochrany.

Na základě této myšlenky odborníci shromáždili údaje, prošli dostupnou literaturu a vybrali a zúročili vyčerpávající a rozsáhlý soubor osvědčených postupů systémů v různých státech, včetně osvědčených postupů projektu oceněného EU.

Seznam vybraných osvědčených postupů se věnuje následujícím tématům:

- PŘÍŘAZOVÁNÍ RODINY K DÍTĚTI A NÁBOR RODIN
- PĚSTOUNSKÁ PÉČE A INTEGRACE A RESPEKT K VLASTNÍ KULTUŘE
- POTŘEBA ŠKOLENÍ PĚSTOUNŮ
- MONITORING
- PODPORA PRO DÍTĚ PO DOSAŽENÍ PLNOLETOSTI

3. OSVĚDČENÉ POSTUPY

Seznam vybraných osvědčených postupů

- 1. Je vytvořena evidence pěstounů, což umožní nejlepší možný výběr rodiny pro dítě.**
- 2. Způsob posuzování žadatelů o pěstounskou péči je jasně stanoven, včetně charakteristik, schopností či dovedností, které se od potenciálních pěstounů očekávají či vyžadují.**

⁴ 2013, Foster Care and Supported Lodgings for separated Asylum Seeking Young People in Ireland, Banrandos and the Health Service Executive.

- 3. Děti / mladí lidé, jsou umístěni tak, aby se mohli přizpůsobit nové společnosti a také mohli udržovat spojení s vlastní kulturou. Je brán ohled na jejich přání.**
- 4. Pěstouni procházejí adekvátním školením, aby byli schopní dětem / mladým lidem poskytovat správný poměr emoční podpory a praktické pomoci, v závislosti na jejich potřebách a přáních.**
- 5. Pěstouni mají dostatečnou míru sebe-uvědomění, aby byli schopni dětem / mladým lidem poskytovat nejlepší možnou péči a emoční podporu.**
- 6. Pěstouni jsou schopní poskytovat teenagerům individuální péči a nezaměřovat se pouze na jejich zranitelnost, ale také na odolnost a sílu.**
- 7. Pěstouni rozumí azylovému a migračnímu systému, v němž se děti / mladí lidé musí pohybovat, a jsou je schopni podpořit.**
- 8. Pěstounské rodiny jsou schopné pomoci dítěti / mladé osobě udržovat spojení s původní rodinou, pokud je to vhodné a možné.**
- 9. Pro pěstounské rodiny jsou organizována školení a je jim poskytnuta podpora.**
- 10. Pěstouni jsou pravidelně monitorováni a umístění do rodin se pravidelně kontrolují. V rámci této kontroly je brán ohled na názory dítěte / mladé osoby.**
- 11. Pěstouni spolupracují s dalšími subjekty, které mají děti / mladé lidi připravit na život po pěstounské péči.**

Popis osvědčených postupů

1. Je vytvořena evidence pěstounů, což umožní nejlepší možný výběr rodiny pro dítě.

Proces výběru vhodného pěstouna či pěstounské rodiny pro konkrétní dítě je všeobecně považován za náročný. Pro výběr toho nejlepšího možného umístění je třeba brát v úvahu mnoho různých hledisek.

*V **Irsku** sociální pracovníci pracující s nezletilými migranty bez doprovodu identifikovali celou řadu faktorů, které je při procesu přiřazení rodiny k dítěti třeba zohlednit, včetně etnicity, kultury, jazyka, náboženství, geografické polohy, vzdělávacích potřeb, zdravotních potřeb, skladby rodiny, pout pěstouna ke komunitě, zájmů dítěte, kontaktů se členy rodiny a názorů dítěte.⁵*

*Ve většině zemí však optimálnímu výběru brání nedostatek dostupných pěstounských rodin. Celoevropská studie z roku 2015 zjistila, že **Nizozemsko**⁶ je „jedinou zemí, která nečelí nedostatku vhodných rodin ochotných se starat o nezletilé migranty bez doprovodu.“ Disponuje strukturovaným systémem pěstounské péče o děti bez doprovodu, a pěstounská péče je tak dostupná pro všechny nezletilé migranty bez doprovodu prostřednictvím celostátně aplikovaného systému zakotveného v nařízení Ministerstva spravedlnosti a bezpečnosti. V Nizozemsku státní opatrovnická organizace Nidos pro nezletilé bez doprovodu nabírá pěstounské rodiny samostatně a není tedy závislá na nizozemském systému pěstounské péče. Je tedy možné, že tento přístup by se osvědčil i jinde.*

*Ve **Francii** byl v DEPARTEMENT ARDECHE⁷ a ADOS SANS FRONTIERE⁸ vyvinut systém „sponzorství“⁹ rodin – určitá forma pěstounské péče. Sponzorství, které zajišťuje skupina profesionálních pracovníků v oblasti péče o nezletilé ve spolupráci se sociálním*

⁵ Ní Raghallaigh, M. (2013) *Foster care and supported lodgings for separated asylum seeking young people in Ireland: the views of young people, carers and stakeholders*. Barnardos and the HSE, Dublin. Dostupné na: <https://researchrepository.ucd.ie/handle/10197/4300>

⁶ Reception and Living in Families: Overview of family-based reception for unaccompanied minors in the EU Member States, únor 2015, at <http://www.scepnetwork.org/images/21/276.pdf>

⁷ <http://www.ardecche.fr/1214-mineurs-non-accompagnes.htm>

⁸ Association pour favoriser la relation, sous forme de parrainages, entre les mineurs non-accompagnés de 16 à 18 ans et la population gardoise (<http://adossansfrontiere.collectif-citoyen.fr/2017/12/lardeche-recherche-des-familles-pour-accueillir-des-mineurs-migrants/>)

⁹ “Le parrainage est un dispositif qui permet d’héberger et accueillir à titre bénévole un mineur non accompagné chez soi (texte du code de l’action sociale)”.

a charitativními sektory, by mělo zajistit rodiny 20 mladým lidem. Rodinám a mladým lidem bude k dispozici nepřetržitá podpora asociace „Pluriels“.

V **Řecku** inovativní projekt „Domov pro lidská práva“ organizace METAdrasi (METAdrasi – pěstounská péče nezletilé migranty bez doprovodu¹⁰) **usiluje** o to, aby měli nezletilí bez doprovodu možnost bydlet u místních rodin. Projekt vznikl po výměně odborných znalostí s organizacemi v Nizozemsku, Itálii, Belgii a Francii.

Organizace METAdrasi pak vytvořila databázi rodin, které měly zájem poskytnout dětem bez doprovodu dočasně ubytování.

Přednost dostaly rodiny, které mluvily stejným jazykem jako dítě, pocházely ze stejné kultury a byly by schopné převzít odpovědnost za zajišťování rodinného prostředí pro dané dítě do té doby, než se opět shledá se svou rodinou (homo-kulturní pěstounská péče).

Ve **Francii** Service d'accueil des Mineurs Isolés Etrangers du département du Pas-de-Calais zaměstnává 1 900 pěstounských rodin, které mohou celkově přijmout 5 950 dětí. Jedná se o francouzské rodiny, které se většinou starají o francouzské děti, ale mohou vzít do péče i cizince. Je považováno za téměř nemožné vybírat rodiny ze stejného kulturního prostředí, z něhož pocházejí nezletilí migranti bez doprovodu, vzhledem k tomu, že téměř nejsou dostupné. Navíc se to nepovažuje za myšlenku, která je v nejlepším zájmu dítěte. Veškeré místní pěstounské rodiny jsou profesionální, zaměstnává je úřad. Podepsali „smlouvu“ potvrdili tak, že jsou schopní být pěstounskými rodiči. „Service familial“ daného úřadu poskytuje rodinám podporu. Momentálně úřad zkoumá možnosti zapojení dobrovolnických rodin.

2. Způsob posuzování žadatelů o pěstounskou péči je jasně stanoven, včetně charakteristik, schopností či dovedností, které se od potenciálních pěstounů očekávají či vyžadují.

Projekt Jugendhilfe Süd-Niedersachsen v **Německu** podrobně specifikuje požadavky na hostitelské rodiny i organizaci a její zaměstnance, včetně procesu, jímž procházejí nezletilí migranti bez doprovodu, základních požadavků a profilu hostitelských rodin (nabírají se jak německé, tak multikulturní rodiny), způsobu, jakým se rodiny nabírají, školí a jaká podpora při práci je jim poskytována, a co to vše v důsledku znamená pro tuto organizaci pro podporu mládeže a sociální pracovníky za tento projekt zodpovědné.¹¹ V Irsku národní standardy

¹⁰ <http://metadrasi.org/en/campaigns/foster-care-for-unaccompanied-separated-children/>

¹¹ 'Leistungsangebot für die Unterbringung und Betreuung von Inobhut genommenen unbegleiteten minderjährigen Flüchtlingen in Gastfamilien', Fachdienst Familienonderpflege, (dostupné pouze v němčině), in: In: Reception and living in families, - in the EU for unaccompanied minors, <http://www.scepnetwork.org/images/21/276.pdf>, p46.

pro pěstounskou péči (zmiňované výše) stanoví, že pěstouni musí projít komplexním šetřením, v němž se posoudí, zda jsou schopni být pěstouny. Dále musí být pod dozorem kvalifikovaného sociálního pracovníka, který jim také poskytne podporu, aby mohli poskytovat „vysoce kvalitní péči“. Podle standardů se pěstouni také musí „účastnit školení nezbytného k získání požadovaných schopností a znalostí k poskytování vysoce kvalitní péče“ a podstupovat pravidelné kontroly.¹²

3. Děti / mladí lidé, jsou umístěni tak, aby se mohli přizpůsobit nové společnosti a také mohli udržovat spojení s vlastní kulturou. Je brán ohled na jejich přání.

Z psychosociálního hlediska je pro nezletilé migranty optimální, pokud se jim podaří nalézt rovnováhu mezi jejich původní kulturou a kulturou nové země. Při zvažování kulturního hlediska během procesu umísťování dítěte do rodiny je důležité zvážit, do jaké míry je perspektivní pěstounská rodina schopná tuto rovnováhu zajistit. Někdy je proto vyvíjena snaha nalézt pro mladého člověka pěstouna ze stejné etnické skupiny.

Někdy je naopak dítě umístěno do rodiny jiné etnicity, včetně takové, jež je v „hostitelské“ populaci většinová. Každopádně je důležité respektovat, jaké přání má ohledně kultury daná mladá osoba, a zajistit, aby pěstouni byli náležitě vybaveni, prostřednictvím školení a dalších dostupných zdrojů a mohli dětem usnadnit integraci v hostitelské společnosti a zároveň jim pomoci udržet spojení s původní kulturou.¹³ Pěstouni by také měli být schopni řešit možné situace, kdy se jim svěřená mladá osoba setká s diskriminací a rasismem.

V **Itálii** se projekt **VÍTEJTE UPRCHLÍCI ITALIA: pěstounské projekty pro uprchlíky a nezletilé migranty bez doprovodu**¹⁴ zaměřuje na propagaci kulturní změny a nového modelu pohostinnosti. Organizace se domnívá, že pohostinnost v rámci rodin je nejlepším způsobem, jak zajistit sociální začlenění uprchlíků, a že víc než jakékoli jiné opatření, přispívá k překonání zranitelnosti a překážek, kterým mladí migranti čelí, podporuje jejich osobní potenciál, angažovanost a zlepšuje kvalitu jejich života. Projekt pracuje s přesvědčením, že pro nezletilé migranty bez doprovodu může být přijetí rodinou rozhodujícím okamžikem na cestě k úplné samostatnosti: nejlepší způsob, jak se stát součástí místní komunity a rychleji se seznámit se s jejím společenským a kulturním kontextem je žít s místními obyvateli. Děti bez doprovodu si tak mohou snadněji vytvářet síť sociálních vztahů, zlepšovat se v jazyce, znovu navázat kontakt se zdroji osobního a profesního růstu a investovat do vlastního života: pokračovat ve studiu, najít si práci, zúčastnit se odborného kurzu. Organizace propaguje model přijetí založení

¹² Národní standardy pro pěstounskou péči Irsko jsou dostupné zde:

https://www.dcyv.gov.ie/documents/publications/National_Standards_for_Foster_Care.pdf

¹³ See Ní Raghallaigh, M. and Sirriyeh, A. (2015). The negotiation of culture in foster care placements for separated refugee and asylum seeking young people in Ireland and England, *Childhood*, 22(2), 263–27

¹⁴ <http://refugees-welcome.it>

na vzájemné výměně, sdílení znalostí a setkávání migrantů a italských občanů, což může pomoci v boji proti předsudkům a diskriminaci. Umísťování dětí do rodin prospívá všem, věří organizace, nejen uprchlickým dětem či dětem bez doprovodu, ale i občanům, kteří se jim rozhodnou otevřít dveře. Mají příležitost poznat novou kulturu, pomoci někomu vybudovat si v Itálii život, stát se angažovanějšími, aktivnějšími občany a vytvářet v komunitě nové vztahy.

*V **Itálii** městská správa města Verona provozuje projekt „HOMOKULTURNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE”.¹⁵ Centrum pro rodinnou pěstounskou péči a solidaritu již před několika lety spustilo projekt, jenž je v oblasti Veneto unikátní a v Itálii má jen málo obdob: migrující děti bez doprovodu umísťuje do rodin stejného kulturního původu. Díky této formě pěstounské péče tak dítě může být v podobném prostředí, na jaké bylo zvyklé v původní rodině, z kulturního, lingvistického a náboženského hlediska. Financování EU (Evropská fond pro integraci 2011) umožnilo Ministerstvu sociálních služeb, rodin a rovných příležitostí ve spolupráci se Sdružením kulturních zprostředkovatelů Terra dei Popoli společně zrealizovat projekt zaměřený na péči a ochranu dětí z jiných kultur a vytvořit permanentní centrum v rámci městské správy, kde pracují sociální pracovníci, kulturní zprostředkovatelé a jež využívají četné komunity migrantů.*

*Ve **Francii** pracuje Service d'accueil familial du département de Paris se 100 pěstounskými rodinami ze všech částí Paříže. Pocházejí z 90 % procent ze Severní Afriky, většinou z Maroka, Tuniska a Alžírsko a ve Francii již bydlí delší dobu. Tyto pěstounské rodiny jsou schopné přijmout nezletilé migranty bez doprovodu. Rodina nemusí vyznávat určité náboženství, vzhledem k tomu, že se jedná o veřejnou službu. Rodiny od Service d'accueil familial du département dostávají 1 300€ za měsíc na dítě.*

*V německy mluvící oblasti **Švýcarska** působí organizace Tipiti, jež umísťuje děti bez doprovodu do pěstounských rodin na základě mandátů federální vlády. Má zkušenosti s heterokulturním umísťováním (umísťováním nezletilých migrantů bez doprovodu do rodin s odlišnou kulturou). Organizace disponuje systémem školení, podpory a monitorování a pracuje s 40 dětmi v 28 rodinách.*

¹⁵ <http://terradeipopoli.altervista.org/affido-omoculturale.html>

4. Pěstouni procházejí adekvátním školením, aby byli schopní dětem / mladým lidem poskytovat správný poměr emoční podpory a praktické pomoci, v závislosti na jejich potřebách a přáních.

V roce 2011 byly ve Velké Británii¹⁶ publikovány výsledky studie zaměřené na mladé žadatele o azyl v pěstounské péči. Z výzkumu vyplynulo, že „není pochyb o tom, že kvalitní pěstounská péče může pozitivně ovlivnit životy mnohých mladých lidí bez doprovodu. V nejlepších případech mají s rodinnou vřelou, téměř rodinnou vztahy, což může být transformativní jak pro ně, tak pro pěstounské rodiny“. V závěru dále stálo, že „protože byli přizpůsobiví, flexibilní a ochotní sdílet, mnozí pěstouni a mladí lidé úspěšně vytvořili síť vztahů podobných těm rodinným, což mladým lidem pomohlo se usadit, dosáhnout úspěchů a těžit více z života v rodině i mimo ni“. Sirriyeh (2013)¹⁷ z této studie vychází a poukazuje na to, jak důležitá je praktická pomoc pěstounů, zejména bezprostředně po příchodu mladého člověka. Pěstouni mladé lidi přivítají a poskytnou jim útočiště a místo k odpočinku: připraví jídlo, provedou je po domě a ukáží jim, jak mají používat spotřebiče a nechají je odpočívat. Krom toho vytváření pozitivních vztahů mezi pěstouny a mladými lidmi napomáhá, pokud rodiny společně slaví svátky z kulturní tradice dítěte a zohledňují zájmy dítěte při organizování rodinných akcí. Pro pocit sounáležitosti s komunitou hraje obzvláště významnou roli způsob stravování. Mladí lidé vnímali štědrost pěstounů a drobné dárky, které jim věnovali, jako důkaz, že jim na nich záleží. Často sledovali, zda pro ně pěstouni udělají něco „nad rámec svých povinností“, jako pro vlastní děti, což jim umožňovalo cítit, že do rodin skutečně náleží.

*V několika městech v **Itálii** funguje projekt Profuce.¹⁸ Jedná se o dvouletý program financovaný Evropskou komisí. Projekt organizuje "Istituto degli Innocenti" ve spolupráci s městem Florencie a neziskovou organizací Villaggio SOS, jež sídlí v městě Vicenza. Účastní se ho také Řecko a Bulharsko. Profuce momentálně pořádá náborovou kampaň pěstounských rodin – do projektu by se mělo zapojit celkově 280 rodičů. Projekt také zajišťuje školení pro sociální pracovníky a rodiny, přičemž využívá metodu „Alternativní rodinné péče“ (Alternative Family Care – ALFACA), kterou vyvinula nizozemská nezisková organizace Nidos. Tato metoda se zaměřuje na kulturní rozdíly i psychologické problémy a do centra pozornosti staví nejlepší zájem dítěte. Díky tomu je pak věnováno víc pozornosti určitým aspektům života dítěte, například na silné pouto, které dítě má se svou původní rodinou a svou zemí.*

¹⁶ Wade J., Sirriyeh, A., Kohli R., and Simmonds, J., (2012) Fostering Unaccompanied Asylum-Seeking Young People, A research project' Social Policy Research Unit, The University of York, University of Bedfordshire and BAAF

¹⁷ Sirriyeh, A. H. (2013). Hosting Strangers: hospitality and family practices in fostering unaccompanied refugee and asylum seeking young people. *Child and Family Social Work*, 18(1): 5-14

¹⁸ <https://www.istitutodegliinnocenti.it/content/profuce-prendersi-cura-dei-ragazzi-arrivati-da-soli-europa-grazie-all'affidamento-listituto-0>

5. Pěstouni mají dostatečnou míru sebe-uvědomění, aby byli schopni dětem / mladým lidem poskytovat nejlepší možnou péči a emoční podporu.

Mnoho různých studií poukazuje na emocionální potřeby nezletilých migrantů bez doprovodu: potřeby, které vznikají před migrací, během cesty i po ní. Děti bez doprovodu mívají například potíže ostatním důvěřovat.¹⁹ Nedostatek důvěry je pro opatrovníky velmi náročný, obzvláště ale pro rodiny, které se o ně starají u sebe doma. Pěstouni musí být chápaví, vnímaví a opatrně zvažovat své odpovědi. Ní Raghallaigh (2003) ve své studii zaměřené na pěstounskou péči o nezletilé migranty bez doprovodu v Irsku zmiňuje příklad zkušených pěstou, kteří takto popisovali, jak může být náročné starat se o někoho, kdo o svých zážitcích nemluví: „Cíleně se snažíme nešťourat se jím v minulosti. ... Říkáme jim: „Já vím, že máš nějaké problémy, kvůli tomu, co se stalo a že o tom potřebuješ mluvit, a jsme tu pro tebe, budeme tě poslouchat. ... Ale nemysli si, že nám o své minulosti vyprávět musíš.“ ... Všichni jsme zvědaví, rádi bychom se zvědavě zeptali „tak nám pověz, proč si tady?“ Ale myslíme, že musíme respektovat jejich potřebu mít soukromí.“ (str. 76)

6. Pěstouni jsou schopní poskytovat teenagerům individuální péči a nezaměřovat se pouze na jejich zranitelnost, ale také na odolnost a sílu.

Studie v **Irsku**²⁰ a v **Nizozemsku**²¹ poukázaly na několik zdrojů odolnosti a strategií, které uprchlíci a nezletilí migranti bez doprovodu využívají k překonávání problémů. Patřilo mezi ně samostatné/nezávislé jednání, výkon ve škole, vnímání podpory od vrstevníků a rodičů, pocit návaznosti nového života na starý, zapojování se do nové společnosti a náboženská víra. Toto téma je velmi důležité, protože nezletilí migranti bez doprovodu často vstupují do pěstounského systému jako náctiletí. Vstup do pěstounské péče v dospívání bývá obtížný a pro děti bez doprovodu může být obzvláště náročný. Například ve studii Kaukko & Wernesjö (2017)²² se nezletilí migranti bez doprovodu zmiňovali o „návratu“ do dětství, protože před odchodem ze své rodné země a při cestování skrz **Evropu** měli více autonomie a zodpovědnosti. Na podobný problém upozornili mladí lidé ve studii od De Graeve a Bex

¹⁹Ní Raghallaigh, M. (2014) The causes of mistrust amongst asylum seekers and refugees: insights from research with unaccompanied asylum seeking minors living in the Republic of Ireland, *Journal of Refugee Studies*, 27 (1):82-100 ; Kohli, R. K. S. (2006) 'The Sound of Silence: Listening to What Unaccompanied Asylum Seeking Children Say and Do Not Say'. *British Journal of Social Work* 36: 707–721

²⁰ Ní Raghallaigh, M. and Gilligan, R. (2010) Active survival in the lives of unaccompanied minors: coping strategies, resilience, and the relevance of religion, *Child and Family Social Work*, 15 (2):226-237

²¹ Sleijpen, M., Mooren, T., Kleber, R.J., & Boeije, H.R. (2017) Lives on hold: A qualitative study of young refugees' resilience strategies, *Childhood*, 24(3): 348-365.

²² Kaukko, M. & Wernesjö, U. (2017), Belonging and participation in liminality: unaccompanied children in Finland and Sweden. *Childhood*, 24(1): 7-20

(2017)²³ v **Belgickém** prostředí, kde měly děti bez doprovodu v některých situacích problém žádat o svolení, protože během cesty dělaly taková rozhodnutí samy za sebe. Poukazuje to na skutečnost, že pěstouni si musí uvědomovat, že nezletilí bez doprovodu jsou nejen zranitelní, ale také odolní a vynalézaví.

7. Pěstouni rozumí azylovému a migračnímu systému, v němž se děti / mladí lidé musí pohybovat, a jsou je schopni podpořit.

Mezinárodní literatura se věnuje stresové zkušenosti nezletilých migrantů bez doprovodu, kteří se vypořádávají se systémy azylu a imigrace. Je zásadní, aby byli pěstouni schopni dítě v tomto ohledu podpořit.

Zatímco tato podpora může mít mnoho podob, které se často odvíjejí od toho, kolik informací o své žádosti o azyl jsou mladí lidé ochotni s opatrovníky sdílet, **anglická** studie Wade a kol. (2012)²⁴ zdůraznila, jakou roli hraje podpora pěstounů. Ti pomáhali mladým lidem, aby byli schopni svůj příběh odvyprávět a někdy je doprovázeli na jednání o azylu. Pěstouni museli projevovat empatii a pochopení a mladí lidé museli projevovat velkou důvěru ve své opatrovníky a být k nim otevření. Tyto činnosti vyžadovaly vysokou úroveň důvěry a otevřenosti od mladého člověka, a důvěru, empatii a pochopení ze strany pěstouna. Jeden z pěstounů uvedl: "Protože už jsem ho znal mnohem líp, spolu s jeho imigračním zástupcem jsme se rozhodli, že připravím jeho prohlášení...Tři hodiny jsme si povídali, s přestávkami, a prošli jsme to od začátku do konce... Tak nějak jsme se na to připravili a zvládli jsme to, a bylo to těžké, ale jemu to nevadilo. A myslím, že toho teď vím mnohem víc, než kdybych si tím neprošel." (Sirriyeh & Ní Raghallaigh, 2018)²⁵

8. Pěstounské rodiny jsou schopné pomoci dítěti / mladé osobě udržovat spojení s původní rodinou, pokud je to vhodné a možné.

Udržování kontaktu se členy rodiny je pro nezletilé migranty bez doprovodu nesmírně důležité, pokud je takový kontakt považovaný za bezpečný a vhodný, s přihlédnutím k přáním dítěte. Takový kontakt může probíhat přes telefon, s využitím aplikací WhatsApp nebo Skype, ačkoli v některých případech může sociální péče i změnit soudní příslušnost dítěte, aby se mohlo setkat s rodinnými příslušníky. Sociální pracovníci by měli pěstounům při tomto kontaktu poskytnout pomoc tak, aby pěstounské rodiny byly schopné postarat se o děti, které se

²³ De Graeve, K. & Bex, C. (2017) Caringscapes and belonging: an intersectional analysis of care relationships of unaccompanied minors in Belgium, *Children's Geographies*, 15:1, 80-92

²⁴ Wade J., Sirriyeh, A., Kohli R., and Simmonds, J., (2012) *Fostering Unaccompanied Asylum-Seeking Young People, A research project*. Social Policy Research Unit, The University of York, University of Bedfordshire and BAAF

²⁵ Sirriyeh, A. & Ní Raghallaigh, M. (2018) Foster care, recognition and transitions to adulthood for unaccompanied asylum seeking young people in England and Ireland. *Child and Youth Services Review*. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.02.039>

po kontaktu s rodinnými příslušníky cítí smutně nebo osaměle. Udržování kontaktu s rodinnými příslušníky bude obzvláště důležité v případech, kdy je pravděpodobné, že se nezletilý migrant bez doprovodu znovu shledá se svou rodinou.

V **Řecku** vytvořila nestátní nezisková organizace METAdrasi projekt pěstounské péče zaměřený speciálně na velmi mladé děti, u kterých je pravděpodobné, že se shledají se svou rodinou v jiném členském státě EU. Od února 2016 bylo do pěstounské péče umístěno 13 dětí, z nichž pět se následně shledalo se svou rodinou v jiném členském státě EU.²⁶

9. Pro pěstounské rodiny jsou organizována školení a je jim poskytnuta podpora.

V případové studii **ve Velké Británii** opatrovníci identifikovali pět potřeb, které nezletilí migranti bez doprovodu v jejich péči vykazovali, včetně kulturních potřeb, potřeb týkajících se komunikace v angličtině / komunikace s jazykovou bariérou, potřeb týkajících se osvojování si života v Anglii, potřeb týkajících se statusu azylanta a potřeb veřejné obhajoby. Pro každou z těchto potřeb byl nutný dostatek informací, školení a podpora, kterou opatrovníci hledali u sociálních pracovníků, osobních kontaktů, jiných opatrovníků, místních organizací pro podporu uprchlíků a na internetu.²⁷ V roce 2016 schválila vláda Velké Británie školení pro pěstouny a pracovníky podpory pro nezletilé azylanty bez doprovodu, u kterých existuje riziko, že zmizí ze systému péče. Školením prošlo 1 230 lidí, a na základě nezávislého hodnocení školení bylo zjištěno, že pracovníci se po proškolení cítili sebevědoměji; 99 % účastníků uvedlo, že jim tento kurz pomohl v úloze opatrovníka takových dětí. V listopadu 2017 vláda oznámila, že schválí dalších 1 000 školících center.²⁸

Pod záštitou programu Práva, rovnost a občanství (Rights, Equality and Citizenship Program) založila EU navazující akční projekt, prostřednictvím kterého Nidos (**Nizozemsko**), ve spolupráci s Minor N'dako (**Belgie**), Jugendhilfe Süd Niedersachsen (**Německo**), OPU (**Česká republika**), dánským Červeným křížem a KIJA (**Rakousko**), vyvinul školící program s podpůrnými materiály dostupnými i online pro profesionály pracující s hostitelskými rodinami, které se starají o děti bez doprovodu. Školení sestává z několika modulů pro nábor, testování, přiřazování a poradenství pro hostitelské rodiny.²⁹

²⁶ Fundamental Rights Report 2017, p.184-186, <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports/fundamental-rights-2017#child-rights>

²⁷ Sidery, A.L. (2017) Exploring the Training and Support Needs of Foster Carers Providing Placements for Unaccompanied Young People, Masters dissertation submitted to School for Policy Studies, University of Bristol.

²⁸ <https://www.gov.uk/government/publications/safeguarding-unaccompanied-asylum-seeking-and-refugee-children>

²⁹ <https://engi.eu/projects/alfaca/manual/>

Součástí projektu 'Děti v exilu' (Pflegekinder in Bremen (PiB)) je příručka pro pěstounské rodiny **v Německu**, 'Malá abeceda pro pěstouny PiB', která byla napsaná výhradně o nezletilých migrantech bez doprovodu a která rodinám poskytuje informace o důležitých tématech týkajících se této cílové skupiny.³⁰

V **Itálii** se pěstounské péče týkají zákony č. 184 (04/05/1983) a č. 149 (28/03/2001). Tyto zákony určují, že školení pro rodiny a lidi, kteří mají zájem být pěstounskou rodinou, musí organizovat místní obecní úřad. Zodpovědností úřadů sociální péče je podpora a dohled nad pěstounskými rodinami při vykonávání pěstounské péče.

10. Pěstouni jsou pravidelně monitorováni a umístění do rodin se pravidelně kontrolují. V rámci této kontroly je brán ohled na názory dítěte / mladé osoby.

Všechny projekty pěstounské péče v **Itálii** monitoruje sociální péče (což je podmíněné zákonem). Někdy vznikají i vzájemné svépomocné skupiny pěstounských rodin, které se dělí o své zkušenosti. Viz. například: AMICI DEI BAMBINI (Ai.Bi). Progetti MI AFFIDO A TE and BAMBINI IN ALTO MARE.³¹ Tyto projekty poskytují podporu v několika oblastech: psychologicko-pedagogická podpora od sdružení AiBi; finanční příspěvky od místního městského úřadu; monitoring projektu úřadem sociální péče.

V **Irsku** vykonávají pravidelné kontroly dětí umístěných v pěstounské péči sociální pracovníci, kteří kladou důraz na názory dětí. Úřad zdravotních informací a kvality (Health Information and Quality Authority)³² má ze zákona pravomoc kontrolovat poskytovatele pěstounské péče a dohlížet na ně. HIQA vykonává kontroly na základě národních standardů pro pěstounskou péči³³. Tyto standardy stanovují, že při rozhodnutí, které se může dotknout samotného dítěte nebo péče o něj, se vždy musí brát ohled na názor dítěte. K dispozici je také dětská verze národních standardů pro pěstounskou péči³⁴.

³⁰ Informace o konceptu 'Kinder im Exil' od PiB jsou dostupné na této stránce www.pib-bremen.de. In: Reception and living in families, - in the EU for unaccompanied minors, <http://www.scepnetwork.org/images/21/276.pdf>, str. 45.

³¹ <https://www.aibi.it/ita/attivita/affido/#1505379818504-442b5ad6-e357>; <https://www.aibi.it/ita/category/bambini-in-alto-mare/>

³² <https://www.hiqa.ie/areas-we-work/childrens-services>

³³ Irské národní standardy pro pěstounskou péči najdete na následujícím odkazu: https://www.dcy.gov.ie/documents/publications/National_Standards_for_Foster_Care.pdf

³⁴ Dětská kniha o pěstounské péči: https://www.dcy.gov.ie/documents/publications/The_Childrens_Book_about_Foster_Care.pdf

11. Pěstouni spolupracují s dalšími subjekty, které mají děti / mladé lidi připravit na život po pěstounské péči.

*V **Itálii** má velké množství organizací ve třetím sektoru program poskytující specifické kroky, které mají připravit mladé lidi na vstup do dospělosti. V projektu "Mai più soli – Cidis Onlus" je zavedeno několik kroků, které mají za cíl pomoci dětem najít práci (například pomocí učňovské praxe) a najít si vlastní domov po dosažení 18 let (například bydlení pro sociálně slabší). Orgány státní správy vytvořily několik projektů, které mají pomoci migrantským dětem při vstupu do dospělosti: například projekt Percorsi Ministerstva práce a sociálních věcí, který zaručuje „osobní příspěvek“ pro každé zapojené dítě. Tento příspěvek zahrnuje a) možnosti školení, která mají zvýšit jeho šanci na nalezení práce; b) finanční podporu pro dítě, které se zúčastní pětíměsíční stáže; c) grant pro organizaci zajišťující monitoring dítěte při stáži. Tyto projekty jsou podporovány vládou (státní nebo krajskou) nebo organizacemi třetího sektoru, a jsou rozvíjeny pomocí sítě organizací, ve kterých se angažují pěstounské rodiny nebo úřady poskytující ubytování nezletilým migrantům bez doprovodu.*